

від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст.141. **10.** Про засади державної мовної політики: Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 61. – Ст. 2471. **11.** Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>. **12.** Про громадянство України: Закон України № 2235-III від 18.01.2001 // ВВР України. – 2001. – № 13. – Ст. 65. **13.** Про державну службу: Закон України № 4050-VI від 17.11.2011 // ВВР України. – 2012. – № 26. – Ст. 273. **14.** Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 632. **15.** Теорія нотаріального процесу: науково-практичний посібник / [за заг. ред. С.Я. Фурси]. – К.: Алерта : Центр учбової літератури, 2012. – С. 174. **16.** Коротюк О.В. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат» / Коротюк О.В. – Х.: Право, 2012. – С. 130. **17.** Проект закону «Про нотаріат» реєстраційний № 1286-1 від 23.01.2008 р., автори Бережна І.Г., Кармазін Ю.А., Міщенко С.Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=31432; Проект закону «Про нотаріат» реєстраційний №2627 від 22.03.2013 року, автор Бережна І.Г., Горіна І.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46289 **18.** Черемных Г.Г. Еще раз о новом законе о нотариате (к проекту Федерального закона «Об организации нотариата и нотариальной деятельности») / Г.Г. Черемных // Нотариус. – 2005. – №1. – С. 4.

УДК 346.218

О. О. БИЛИК

ВСТАНОВЛЕННЯ І ПРИПИНЕННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Досліджено сучасний стан українського законодавства щодо інституту окремого проживання подружжя, визначено проблемні аспекти при встановленні та припиненні цього режиму, а також можливості їх усунення.

Ключові слова: припинення шлюбу, режим окремого проживання подружжя, сепарація, сепарація, встановлена судом, сепараційна угода.

Билык А.О. Установление и прекращение режима раздельного проживания супругов: пути совершенствования правового регулирования

Исследовано современное состояние украинского законодательства относительно института раздельного проживания супругов, определены проблемные аспекты при установлении и прекращении этого режима, а также возможности их устранения.

Ключевые слова: прекращение брака, режим раздельного проживания супругов, сепарация, сепарация, установленная судом, сепарационное соглашение.

Biluk Oleksandra. Establishment and termination of regime of separate living of spouses: ways of improvement of legal regulation

In the article the research is conducted concerning current state of Ukrainian legislature of legal institute of separate living of spouses, problematic issues, which arise in the process

of establishment and termination of this regime are identified, as well as possibility for their elimination.

Key words: *dissolution of marriage, regime of separate living of spouses, separation, judicial separation, separation agreement.*

Останніми роками законодавство нашої держави зазнало кардинальних змін, зумовлених демократизацією всіх видів суспільних відносин. Активно продовжуються процеси щодо завершення створення докорінно нової, хоч і не позбавленої похибок що вад і прогалин, правової системи. Не оминули ці тенденції і сімейні відносини: з'являються нові інститути, удосконалюються існуючі.

Серед новел правового регулювання сімейних відносин чинного Сімейного кодексу (далі – СК) України є можливість застосування такого механізму збереження сім'ї та шлюбу, як режим окремого проживання подружжя (сепарація).

Цей інститут не існував за радянських часів, проте відповідно до ч. 2 ст. 28 Кодексу про шлюб та сім'ю України¹ роздільне проживання при фактичному припиненні шлюбу давало право суду визнати майно, нажите кожним із подружжя за цей час, власністю кожного з них. Тобто в такому разі можна визначити, що йдеться про так звану «фактичну сепарацію», яка все ж таки певним чином впливала на майнові відносини подружжя. У чинному сімейному законодавстві подібна норма міститься в ч. 6 ст. 57 СК України².

Введення законодавцем режиму роздільного проживання чоловіка й дружини в Сімейний кодекс України пояснюється прагненням зберегти шлюб шляхом надання подружжю додаткового часу (строк якого не встановлений законом) для обмірковування свого рішення щодо подальшого перебування в шлюбі.

На жаль, впровадження такого інституту не супроводжувалося чіткою правовою регламентацією процедури його застосування на практиці. У Сімейному кодексі України цьому питанню присвячено лише дві статті, в яких регламентовано встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки. Тому цей інститут викликає суперечності як серед науковців, так і в процесі його застосування на практиці.

Ставлення українських науковців до інституту сепарації є вкрай неоднозначним. З.В. Ромовська підкреслює доцільність цього інституту: «Сепарація – це перший крок до припинення шлюбу, це санкція, але вона дає надію на відновлення повноцінних подружніх стосунків»³.

Позитивно ставиться до норм про окреме проживання С.М. Лепех, наголошуючи: «Якщо цей інститут дозволить вберегти хоча б якийсь відсоток одружених від прийняття поспішних, невважених рішень розірвати шлюб, це стане незаперечним обґрунтуванням необхідності правового регулювання механізму функціонування поряд з іншими ще й такого нового елемента свободи шлюбу, як сепарація»⁴.

Критично ставилася до сепарації І.В. Жилінкова, вважаючи, що, в принципі, важко уявити широке застосування норм про окреме проживання подружжя на практиці. Якщо між сторонами сімейні відносини фактично припинилися, то навряд чи можна очікувати, що вони звернуться до суду для встановлення режиму окремого проживання. Такий режим, на її думку, більш актуальний для країн, у яких заборонене розлучення. Там окреме проживання може застосовуватися як альтернатива розірвання шлюбу⁵. На протигагу цій тезі слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку сімейного законодавства у світі заборона розлучень вже

практично не зустрічається, а широке застосування інституту сепарації у різних країнах дозволяє зробити висновок про доцільність його існування паралельно з інститутом розлучення. На нашу думку, щодо обмеженості інституту сепарації і його застосування лише як замітника розлучення, то слід говорити про країни, в яких розлучення є проблематичним, але в жодному разі не забороненим. Також не слід забувати про численні норми в іноземному законодавстві щодо сепарації протягом певного терміну як підстави для розлучення. Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3.55 Цивільного кодексу Литви⁶ у разі тривалості сепарації більше одного року кожен з подружжя може подати заяву про розірвання шлюбу. Згідно зі ст. 39 Акта сімейних процедур Нової Зеландії⁷ єдиною підставою для подання заяви про розлучення є непоправний розпад шлюбу. Такий стан вважається доведеним і не потребує інших доказів, якщо суд встановить, що сторони проживають окремо протягом двох років до подання заяви про розірвання шлюбу. Рішення про встановлення сепарації чи сепараційна угода (укладена у письмовій чи усній формі), чинна протягом двох років на момент подання заяви про розлучення, може додаватися як доказ окремого проживання протягом відповідного строку.

Зовсім виключити норми, які стосуються інституту сепарації, пропонує Б.К. Левківський, наголошуючи на тому, що на нинішньому рівні розвитку сімейного законодавства режим окремого проживання став непотрібним. Науковець вважає, що ст. 119 СК України суперечить ст. 56 цього Кодексу, яка закріплює право дружини і чоловіка на вільний вибір місця свого проживання. Б.К. Левківський зазначає: «Якщо чоловік і жінка не бажають продовжувати сімейно-шлюбні відносини, не бажають вести спільне господарство, спільне народження та виховання дітей, тобто якщо сім'я фактично розпалася і не виконує своїх функцій, чи потрібно зберігати «видимість шлюбу»?»⁸.

З процесуальної точки зору, проблемним є питання визначення провадження, в якому розглядається ця категорія справ. Законодавець передбачив можливість розгляду цього питання як у позовному, так і окремому провадженні цивільного процесу. Відповідно до чинного формулювання ч. 1 ст. 119 СК України за заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно, можна прийти до висновку, що встановлення режиму окремого проживання в порядку окремого чи позовного провадження залежить від спільності волі подружжя на встановлення такого режиму: у разі якщо і чоловік, і дружина бажають встановити режим окремого проживання, справа розглядатиметься в окремому провадженні, в разі розходження бажання подружжя – в порядку позовного провадження. Щодо регулювання зазначеного питання Цивільним процесуальним кодексом (далі – ЦПК) України, то в ньому серед переліку справ, які розглядаються в порядку окремого провадження, згадано лише справи про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя (ч. 3 ст. 234 ЦПК України⁹).

З огляду на практику зарубіжних країн, встановлення сепарації за позовом одного з подружжя чи за взаємною згодою, впливає на порядок розгляду цих справ. Зокрема, відповідно до ст. 150 Цивільного кодексу Італії¹⁰ у разі наявності бажання обох з подружжя необхідне лише звернення до суду для підтвердження факту сепарації. Тобто законодавство України не є унікальним в даному аспекті.

Доречним видається досвід тих країн, в яких сепарація може бути встановлена як за рішенням суду, так і шляхом укладення сепараційної угоди. Практика

використання таких угод є розповсюдженою, особливо в країнах англо-американської правової сім'ї, й може бути застосована і в українському праві. Зі стрімким розвитком договірної регуляції сімейних відносин доречним було б таке формулювання ч.1 ст. 119 СК України: «Режим окремого проживання може бути встановлений судом за позовом одного з подружжя або шляхом укладення подружжям договору про встановлення такого режиму».

Запропоноване нововведення матиме ряд переваг. По-перше, якщо особи, відповідно до ст. 9 СК України хочуть врегулювати свої відносини договором, то необов'язково залучати до цього суд. Звичайно ж, обов'язковим буде нотаріальне посвідчення такого договору для уникнення зловживань. По-друге, керуючись принципом свободи договору, подружжя може, не зятягуючи себе в судові баталії, вирішити, як слід врегулювати відносини саме в їхній сім'ї. Такий договір був би не стільки визнанням факту встановлення режиму, скільки регулятором відносин подружжя на цей період. Не потрібно забувати, що шлюб триває, причому в такій формі, яка є нетиповою і породжує багато нюансів.

У разі сприйняття запропонованої конструкції договірної процедури встановлення сепарації необхідним буде розроблення типового договору, в якому слід передбачити базові питання, які має вирішити для себе кожна сім'я з наданням права подружжю визначити і врегулювати й інші сімейні права та обов'язки в межах, не заборонених законодавством.

Пропозиція введення договірної встановлення режиму сепарації зустрічається в науковій літературі. Л.В. Липець наголошує, що слід погодитися з позицією судів щодо відмови у задоволенні позову, коли відносини не мають внутрішнього конфлікту або спору в подружжя, тому звернення до суду безпредметне, а такі відносини мають фіксуватися нотаріусом України на підставі договору про роздільне проживання. Якщо ж одна зі сторін не погоджується на роздільне проживання, а інша сторона на цьому наполягає і не бажає розірвання шлюбу, то у таких відносинах є спір, який і має розглядатися судом¹¹.

Проблемним також є питання фактичних підстав, які можуть стати тими факторами, що спонукають одного з подружжя пред'явити позов про встановлення режиму окремого проживання. З огляду на судову практику, найчастіше це – неможливість пред'явлення позову про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, релігійні переконання осіб, які сепарацією заміняють розлучення, небажання відповідача у справі про розлучення припиняти шлюб. Щодо останньої підстави, то тут слід зауважити, що частіше в таких випадках задовольняють вимоги саме про розірвання шлюбу, а не встановлення режиму окремого проживання. Така практика видається виправданою, адже в більшості випадків, коли хоча б один із подружжя вже вирішив розірвати шлюб, збереження такого шлюбу позбавлене сенсу.

Слід зазначити, що в польському сімейному праві це питання вирішено на законодавчому рівні. Відповідно до статті 61-2 Кодексу сім'ї та опіки Польщі¹², якщо один з подружжя вимагає встановлення сепарації, а другий вимагає розірвання шлюбу, то насамперед повинна розглядатись вимога, яка з правової точки зору веде до більш серйозних наслідків, тобто вимога щодо розірвання шлюбу; якщо вона обґрунтована, то суд виносить рішення про розірвання шлюбу, відмовляючи у встановленні сепарації.

В українській судовій практиці зустрічаються випадки намагання вирішити житлові спори, завуальовуючи їх позовами про встановлення режиму окремого

проживання. Прикладом може стати рішення Печерського районного суду м. Києва від 15 березня 2012 р. Позивачка звернулась до суду з позовом, у якому просить встановити режим окремого проживання між нею та її чоловіком. А також зобов'язати відповідача переїхати у квартиру своїх батьків строком на один рік, щоб випробувати часом їхні стосунки, проживаючи окремо, оскільки між ними триває розлад, неприязні та напружені стосунки, і окреме проживання дасть можливість задуматись про деякі моменти їх спільного життя та розглянути доцільність подальшого спільного проживання. Відповідач не заперечував проти позову в частині встановлення режиму окремого проживання, але заперечував проти виселення до батьків з квартири, яка є спільною власністю подружжя. У цьому разі суд вирішив, враховуючи наведені неприязні стосунки сторін, а також те, що відповідач не заперечує проти встановлення режиму окремого проживання, що ці вимоги підлягають задоволенню.

Водночас вимоги про зобов'язання відселити відповідача в квартиру до його батьків задоволенню не підлягають. Жодним нормативно-правовим актом не передбачено відселення власника житла при розгляді справ такої категорії¹³. Отже, судова практика іде правильним, на нашу думку, шляхом, не трактуючи поняття «окремого проживання» як проживання в окремих житлових приміщеннях.

Оскільки ні норми Сімейного кодексу України, ні норми процесуального законодавства не визначають порядку вирішення таких справ, невіршеними після винесення рішення про сепарацію залишаються безліч питань, з якими зіштовхнеться подружжя, яке перебуває в сепарації. Вкрай необхідним є вирішення питань щодо дітей: з ким із батьків вони будуть проживати, яким буде порядок утримання, проведення вільного часу тощо.

Доречною є позиція Н.А. Аблятіпової щодо можливості поєднання у позовній заяві вимоги щодо визначення місця проживання дітей, спільного житла чи виселення зі свого житла другого з подружжя, який вселився у це житло у зв'язку з укладенням шлюбу, надання йому чи спільним дітям подружжя утримання. Крім того, за наявності спільного житла у заяві мали б бути викладені міркування щодо порядку користування ним разом або того з подружжя, хто залишиться проживати в ньому¹⁴. Проте, вважаємо, слід закріпити обов'язковість визначення цих питань у позовній заяві та, відповідно, у рішенні суду.

Судова практика теж виходить із необхідності наявності таких домовленостей. Так, в ухвалі судді Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 23 березня 2011 р. суддя прийшов до висновку, що позовну заяву про встановлення режиму окремого проживання та призначення аліментів треба залишити без руху з таких підстав: позивач у позовній заяві не зазначив місця проживання дітей у разі встановлення режиму окремого проживання, не вказав, яку участь у їх вихованні братиме той з батьків, хто проживатиме окремо. Крім того, за наявності спільного житла у заяві має бути визначений порядок користування ним або зазначення того з подружжя, хто залишиться проживати в ньому¹⁵.

Такі формулювання часто зустрічаються в зарубіжному законодавстві. Так, відповідно до норм Цивільного кодексу Іспанії¹⁶ у разі подання заяви про встановлення сепарації на вимогу обох з подружжя або одного з подружжя за наявності згоди іншого слід подати проект мирової угоди, в якій мають бути вирішені такі питання:

– виховання спільних дітей, зокрема розклад спілкування та перебування з тим з батьків, хто проживатиме окремо;

- якщо це є необхідним, розклад візитів і спілкування онуків (онучок) та бабусь (дідусів), насамперед враховуючи інтереси перших;
- хто буде користуватися сімейним житлом та пов'язаними з ним речами;
- розподіл витрат, пов'язаних зі шлюбом і утриманням, та підстави, на яких ці умови можуть бути змінені;
- припинення, де це можливо, режиму спільного майна подружжя;
- виплата утримання одному з подружжя іншим, якщо це передбачено законом.

Такі угоди мають бути схвалені суддею. У разі відсутності угоди між сторонами чи її несхвалення, суд має вирішити спірні питання, які стосуються дітей подружжя, порядку користування сімейним помешканням, сімейних витрат, припинення режиму спільного майна подружжя тощо.

Дискусійним у науковій літературі є порядок припинення режиму окремого проживання. Зокрема, І.В. Жилінкова, виділяючи зі ст. 119 СК України дві підстави припинення режиму окремого проживання – поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя, підкреслювала проблемність обох. Поняття «поновлення сімейних відносин» є вкрай невизначеним. У ньому відсутній необхідний формалізуючий момент. Встановлення режиму окремого проживання подружжя, нарівні з його припиненням, мають важливі правові наслідки. Факт поновлення сімейних відносин у разі спору дуже важко підтвердити, що дає можливість для зловживань і порушень прав подружжя¹⁷.

У цьому аспекті цікавою є думка М.М. Ясинока, який вважає, що в разі автоматичного скасування режиму окремого проживання на підставі поновлення сімейних відносин, сторони мають письмово повідомити про це суд для того, щоб зупинити дію судового рішення¹⁸. Проте у такому разі виникають питання, чи достатньо простого поновлення сімейних відносин для припинення режиму сепарації, чи втручання суду все ж потрібне? Навіщо тоді передбачати можливість скасування окремого проживання за рішенням суду? Формулювання ч. 2 ст. 119 СК України щодо припинення режиму окремого проживання у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя є недоречним з кількох причин. По-перше, вищезгадана проблемність автоматичного припинення, яке породжуватиме суперечності у майбутньому. По-друге, вимога про припинення режиму окремого проживання має бути спільною, адже має відповідати волі обох з подружжя.

У разі застосування вищезапропонованого формулювання ч. 1 ст. 119 СК України проблему порядку припинення режиму окремого проживання слід вирішувати так. Якщо сепарація була встановлена судом, тобто було наявним бажання лише одного із подружжя до його застосування, то і скасовувати такий режим повинен суд. Проте в такому разі у має бути спільна заява обох із подружжя, адже припиняти режим окремого проживання і насильно змушувати подружжя «з'їждатися» не має сенсу, якщо на це немає їх спільного бажання. Якщо ж подружжя уклало договір, то для припинення режиму окремого проживання варто лише розірвати договір у визначеному законодавством порядку.

Отже, можна резюмувати:

1. Незважаючи на новизну і недостатню урегульованість досліджуваного інституту/ наявність судової практики у такій категорії справ свідчить про сприйняття інституту сепарації українським суспільством. Найчастіше підставами для встановлення режиму окремого проживання є неможливість пред'явлення позову

про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, а також релігійні переконання осіб, які сепарацією замінюють розлучення. Судова практика насичена випадками звернення із зустрічним позовом про встановлення режиму окремого проживання у разі небажання відповідача у справі про розлучення припиняти шлюб.

2. Встановлення режиму окремого проживання в порядку окремого чи позовного провадження залежить від спільності волі подружжя на встановлення такого режиму: у разі якщо і чоловік, і дружина бажають встановити режим окремого проживання, справа розглядатиметься в окремому провадженні, в разі розходження бажання подружжя – в порядку позовного провадження.

3. Удосконалення українського законодавства щодо встановлення та припинення режиму окремого проживання можна звести до таких пунктів:

– впровадження договірному порядку встановлення сепарації з метою надати можливість подружжю самому вирішувати питання свого сімейного життя на час окремого проживання;

– у разі наявності згоди між подружжям про встановлення сепарації, питання місця проживання дітей, участі у їх вихованні кожного з батьків, порядку утримання дітей та/або одного з подружжя, порядку користування сімейним помешканням тощо мають визначатися угодою між ними, яка повинна бути обов'язковою у разі встановлення режиму сепарації за взаємною згодою, а в разі виникнення суперечок ці питання мають вирішуватися судом;

– виключення з Сімейного кодексу України автоматичного порядку припинення режиму сепарації на підставі поновлення сімейних відносин. У разі закріплення договірному порядку встановлення сепарації її припинення відбуватиметься шляхом розірвання цього договору. Суд же припиняє сепарацію у разі її встановлення на підставі позову одного з подружжя в судовому порядку.

1. *Кодекс про шлюб та сім'ю* від 20.06.1969 р. із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2006-07/conv/print1360068776219761>. 2. *Сімейний кодекс України* від 10.01.2002 р. із змінами та доповненнями // ВВР України. – 2002. – № 21-22. – Ст.135. 3. *Ромовська З.В.* Закон і сімейні відносини / З.В.Ромовська // Юридична газета – 2005. – № 6 (42) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com>. 4. *Ленех С.* Інститут сепарації: проблеми застосування / С. Ленех // Право України. – 2003. – №3 – С. 130. 5. *Жилинкова И.В.* Расторжение брака / Жилинкова И.В. – Х.: Ксилон, 2007. – С. 88-89. 6. *Civil Code of the Republic of Lithuania.* – 18 July 2000 No VIII-1864 Vilnius. – (Last amended on 12 April 2011 No XI-1312) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=202048. 7. *Family Proceedings Act 1980* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1980/0094/latest/DLM39723.html>. 8. *Левківський Б.К.* Особисті немайнові права та обов'язки членів сім'ї: дис. ... канд. юрид. наук / Левківський Б.К. – К., 2004. – С.78-79. 9. *Цивільний процесуальний кодекс України* від 18.03.2004 р. із змінами та доповненнями // ВВР України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492. 10. *Codice civile (Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 262).* – As of 31.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=34794>. 11. *Липиць Л.В.* Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом та договором: дис. ... канд. юрид. наук / Липиць Л.В. – К., 2009. – С. 146. 12. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.* – Brzmienie od 1 stycznia 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.legeo.pl/prawo/kodeks-rodzinny-i-opiekunczy-z-dnia-25-lutego-1964-r/>. 13. *Рішення* Печерського районного суду м. Києва від 15 березня 2012 року по справі [Електронний ресурс] // Єдиний державний

реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21930051>.

14. *Аблятіпова Н.А.* Сепарація як крок до розірвання шлюбу / Н.А. Аблятіпова // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 3. – С. 119. **15.** *Ухвала* судді Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 23 березня 2011 року по справі 2-1452/2011 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14467693>.

16. *Spanish Civil code* (approved by Royal Decree of 24 July 1889). – Edition of 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=221320. **17.** *Жилинкова І.В.* Цит. работа. – С. 97. **18.** *Ясинок М.* Режим окремого проживання подружжя – новий вид справ у окремому провадженні / М. Ясинок // Право України. – 2008. – № 5. – С. 115.